

90 LET SYSTEMATICKÉHO ARCHEOLOGICKÉHO STUDIA HISTORICKÉHO JÁDRA PRAHY A 50. VÝROČÍ ZALOŽENÍ SPECIALIZOVANÉHO PRACOVIŠTĚ PRAŽSKÉ ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE V KONTEXTU STAVU A MOŽNOSTÍ POZNÁNÍ POČÁTKŮ PRAHY

IVANA BOHÁČOVÁ

Text, vzniklý při příležitosti 50. výročí založení archeologického pracoviště pro záchranný výzkum a památkovou péči v Praze, stručně shrnuje koncepci a vývoj archeologické památkové péče v Praze v průběhu 20. a na počátku 21. století. Bilancuje stav systematického výzkumu, jehož počátky sahají do 20. let 20. století a jehož intenzita rostla především se stavebním boomem v historicky mimořádně cenném centru města od 2. pol. 80. let. Zamýšlí se nad možnostmi archeologického poznání nejstarších dějin této výjimečné lokality evropského významu. Speciální pozornost je věnována charakteristice aktivit archeologického odboru NPÚ ú.o.p. v hl. m. Praze a jeho postavení v rámci oboru.

90 YEARS OF SYSTEMATIC ARCHAEOLOGICAL RESEARCH OF PRAGUE HISTORIC CENTRE AND THE 50th ANNIVERSARY OF THE FOUNDATION OF THE SPECIALISED DEPARTMENT FOR PRAGUE ARCHAEOLOGICAL HERITAGE MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE STATE AND POTENTIAL OF RESEARCH OF PRAGUE BEGINNINGS

The text, compiled at the occasion of the 50th anniversary of the foundation of the archaeological department for rescue excavations and heritage care in Prague, briefly summarises the conception and development of archaeological heritage management in Prague in the 20th and the early 21st centuries. It reviews current state of research, which dates back to the 1920s with its intensity rising with the building boom in the outstandingly valuable historic centre of this town since the 2nd half of the 1980s. Potential of archaeological research of the earliest history of this exceptional site of European importance is discussed. Special attention is given to the activities of the archaeological department of the Heritage Institute in the Capital of Prague, and its status within this profession.

Klíčová slova — archeologie – památková péče – historie – středověk – Praha

Key words — archaeology – heritage care – history – Middle Ages – Prague

Praha jako výjimečná archeologická lokalita

Mimořádný význam Prahy jako archeologické lokality v celé řadě aspektů je skutečností obecně známou a akceptovanou, přesto – přistupujeme-li k bilanci jejího výzkumu – nelze nezdůraznit alespoň ty nejnámější z nich.

Zásadním a určujícím momentem, z něhož lze snadno odvodit výjimečný rozsah, škálu a význam fondu archeologických nemovitých i movitých památek, je více než tisíciletá kontinuita sídelního vývoje metropole. S ní souvisí mocnost a komplikovanost nárůstu historického souvrství, které prochází v každé z částí historického jádra pražské aglomerace odlišným vývojem. K výlučností Prahy náleží nejen strategická příhodnost místa, ale zejména rozmanitost přírodního prostředí levobřežní a pravobřežní Prahy a jejich částí. Přírodní podmínky – morfologie Pražské kotliny – strategická poloha hradčanského ostrohu nad malostranským amfiteátretem ohraničeným výrazně svahy a řekou, komunikační možnosti včetně přechodu přes řeku, dostupnost surovin i vodních zdrojů – ovlivnily jak vlastní volbu místa pro založení metropole a funkci jejich jednotlivých částí, tak proces osídlování a způsob geneze kulturních vrstev. Typickým jevem, s nímž se musí pražská archeologie vypořádat, je tedy kombinace rozmanitých přírodních procesů s intenzivní a různorodou lidskou činností, ať už je výsledkem akumulace terénů či jejich narušování, úpravy a redepozice či – nejčastěji – jejich permanentní prolínání v čase. Pražská archeologie díky systematické pozornosti, která byla záchranně dochovaných a fungování moderního města ohrožených a často zcela výjimečných pramenů věnována po značnou část 20. století (obr. 1, 2), disponuje dnes rozsáhlým a rozmanitým fondem nejen movitého, ale i nemovitého archeologického dědictví. Kulturně-historický význam tohoto mimořádného souboru památek odpovídá historickému významu a postavení Prahy v evropském raném a vrcholném středověku i novověku jako jedné z předních evropských metropolí. Výjimečným fenoménem Prahy je také dlouhodobá kontinuita odborného zájmu a péče o archeologické památky, a to včetně jejich prezentací *in situ* již od sklonku 20. let 20. století (Boháčová 2015).